



RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 23-03-2021 r.

Adam Bodnar

IV.510.20.2021

Pan prof. Tomasz Grodzki

**Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej
Warszawa**

Wielce Szanowny Panie Marszałku,

W związku z przekazaną do rozpatrzenia przez Senat, uchwaloną na posiedzeniu Sejmu w dniu 25 lutego 2021 r. ustawą o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym (druk senacki nr 330) pragnę przekazać na ręce Pana Marszałka uwagi dotyczące niektórych rozwiązań zaproponowanych w tej ustawie.

Zgodnie z art. 1 pkt 1 lit. a tej ustawy art. 15 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 154) otrzymuje brzmienie: „Do kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego oraz ich wyboru przez zgromadzenie izby Sądu Najwyższego przepisy art. 12 § 2, art. 13 oraz art. 13a § 1 i 2 stosuje się odpowiednio, z tym że do dokonania wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego, wymagana jest obecność co najmniej 2/3 członków zgromadzenia sędziów izby Sądu Najwyższego. Jeżeli wyboru nie dokonano ze względu na brak wymaganego kworum, do dokonania wyboru na kolejnym posiedzeniu wymagana jest obecność co najmniej 1/2 członków zgromadzenia izby Sądu Najwyższego. Jeżeli także na tym posiedzeniu wyboru nie dokonano ze względu na brak wymaganego kworum, wybór może zostać dokonany na kolejnym posiedzeniu w przypadku obecności co najmniej 1/3 członków zgromadzenia sędziów izby Sądu Najwyższego”.

Natomiast w myśl dodawanego tą nowelizacją art. 15 § 4 sędzia Sądu Najwyższego, któremu Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej powierzył wykonywanie obowiązków Prezesa Sądu Najwyższego, wykonuje obowiązki i uprawnienia Prezesa Sądu Najwyższego określone w ustawie. Do powierzenia wykonywania obowiązków Prezesa Sądu Najwyższego przepis art. 13a § 1 stosuje się odpowiednio.

Powołane przepisy ustawy z dnia 25 lutego 2021 r., po pierwsze, przewidują, że wybór kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego może nie mieć charakteru reprezentatywnego, skoro będzie mogła go dokonać także mniejszość zgromadzenia sędziów danej izby Sądu Najwyższego; po drugie, przepisy te przewidują powierzenie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wykonywania obowiązków Prezesa Sądu Najwyższego sędziemu Sądu Najwyższego.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich oba te rozwiązania przyjęte w ustawie z dnia 25 lutego 2021 r. są niezgodne z konstytucyjną zasadą, że sądy, w tym także Sąd Najwyższy, są władzą odrębną i niezależną od innych władz (art. 173 Konstytucji RP). W ramach owej odrębności i niezależności od władzy wykonawczej udział sędziów w wyborze Prezesa izby nie może mieć charakteru pozornego, zaś wyłonieni przez nich kandydaci nie powinni być kandydatami wyłoniionymi przez mniejszość sędziów. Tego zaś nie gwarantują zaproponowane zmiany w ustawie o Sądzie Najwyższym, gdyż przewidują one, że kandydaci w opisanej w tych przepisach sytuacji mogą być wyłonieni nawet przez 1/3 zgromadzenia sędziów izby Sądu Najwyższego, a więc mogą być wyłonieni przez grono stanowiące zdecydowaną mniejszość sędziów orzekających w izbie.

Ponadto dodawany art. 15 § 4 ustawy o Sądzie Najwyższym przewiduje powierzenie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej sędziemu Sądu Najwyższego wykonywania obowiązków Prezesa Sądu Najwyższego. W tym kontekście należy wskazać, że w myśl art. 144 ust. 2 Konstytucji RP akty rządowe Prezydenta Rzeczypospolitej wymagają dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów. Nie dotyczy to powoływania Prezesów Sądu Najwyższego (art. 144 ust. 3 pkt 23 Konstytucji RP). Konstytucyjne uprawnienie Prezydenta dotyczy w związku z tym wyłącznie powoływania Prezesów Sądu Najwyższego, Konstytucja nie przewiduje natomiast funkcji sędziego wykonującego obowiązki Prezesa Sądu Najwyższego. Już z tego powodu przyznawane nowelizacją uprawnienie dla Prezydenta wywołuje istotne wątpliwości konstytucyjne z punktu widzenia niezależności i odrębności Sądu Najwyższego. Ustawa wprowadza bowiem w organie władzy odrębnym i niezależnym od innych władz swoiste rozwiązanie „prezesopodobne”, polegające na ustanowieniu funkcji odmiennej od tej opisanej w Konstytucji. Kierując się postanowieniami Konstytucji ustawodawca posiada właśnie przez wzgląd na zasadę odrębności i niezależności władzy sądowniczej kompetencję do regulowania w ustawie procedury wyboru Prezesa Sądu Najwyższego, a nie do ustanawiania w organach tej władzy funkcji i stanowisk nieprzewidzianych przez ustrojodawcę. W tym ostatnim przypadku ustawodawca w rzeczywistości na poziomie ustawy rozstrzyga bowiem materię, która już została uregulowana w tym zakresie wyczerpująco w samej Konstytucji. W ten sposób, wbrew intencjom ustrojodawcy, dochodzi na poziomie ustawy do swoistego przekształcenia materii konstytucyjnej. Wątpliwości te pogłębia zaś to, że ów akt rządowy Prezydenta dotyczący powierzenia sędziemu Sądu Najwyższego wykonywania obowiązków Prezesa

Sądu Najwyższego dla swojej ważności będzie wymagał kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów (art. 144 ust. 2 Konstytucji RP). W istocie więc, w wyniku zastosowania tego przepisu to Prezes Rady Ministrów będzie decydował o tym, komu należy powierzyć wykonywanie obowiązków Prezesa Sądu Najwyższego. Dlatego też rozwiązanie to jest niezgodne z art. 173 Konstytucji RP.

Ponadto, co jest istotne z punktu widzenia Rzecznika Praw Obywatelskich, ustawa z dnia 25 lutego 2021 r. przewiduje (art. 1 pkt 6) wydłużenie o kolejne dwa lata możliwości wnoszenia skarg nadzwyczajnych od prawomocnych orzeczeń sądowych kończących postępowanie w sprawie, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. W związku z tym czuję się w obowiązku wskazać jaki jest aktualnie stan rozpoznawania tych wniosków przez Rzecznika Praw Obywatelskich.

Do Biura Rzecznika dotychczas wpłynęło **8931** wniosków o wniesienie skargi nadzwyczajnej. Dotychczas z tej liczby łącznie rozpatrzono **8258** spraw, z czego podjęto do dalszego prowadzenia (zwrócono się o akta) 2461 spraw i w 2049 takich sprawach Rzecznik zajął już stanowisko. Natomiast w 4611 sprawach przekazano wnioskodawcom ostateczne stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich zajęte w większości przypadków w oparciu o dokumentację nadesłaną przez wnioskodawcę, bez uprzedniego badania akt sądowych. Z kolei w ponad 1000 sprawach poproszono wnioskodawców o uzupełnienie wniosku, nadesłanie dodatkowych dokumentów itp.

Rzecznik Praw Obywatelskich do dnia 23 marca br. wniósł 58 skarg nadzwyczajnych - najwięcej dotyczy problematyki cywilnoprawnej. W kilkunastu sprawach projekty skarg, których termin wniesienia upływa 3 kwietnia 2021 r. , są wciąż przygotowywane.

Kończąc pragnę także podkreślić po raz kolejny, że w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich wnioski o wniesienie skargi nadzwyczajnej, łącznie bada ok. 70 osób (w przeliczeniu na pełny etat), przy czym należy podkreślić, że są to osoby, dla których rozpatrywanie wniosków o wniesienie skargi nadzwyczajnej jest obowiązkiem dodatkowym, podejmowanym obok obowiązków dotychczas już wykonywanych, a związanych z rozpoznawaniem spraw wpływających do Biura Rzecznika, których liczba nie uległa przecież zmniejszeniu. Obsada kadrowa Biura – w związku z wejściem w życie przepisów o skardze nadzwyczajnej – nie zwiększyła się. Rzecznik Praw Obywatelskich, pomimo, że domagał się tego wielokrotnie zarówno na forum Parlamentu, jak też kierując korespondencję do organów rządowych, nie otrzymał jakiegokolwiek wsparcia finansowego w związku z powierzeniem mu nowego zadania, jakim jest rozpoznawanie wniosków o skargę nadzwyczajną. W szczególności przewidywane utworzenie w Biurze Rzecznika

nowych etatów związanych z badaniem spraw dotyczących skarg nadzwyczajnych, co znajdowało swój wyraz w kolejnych projektach budżetu Biura Rzecznika, konsekwentnie nie uzyskiwało w poszczególnych latach budżetowych aprobaty Parlamentu. Z jednej więc strony Parlament, uchwalając nową ustawę o Sądzie Najwyższym, wprowadził do systemu prawnego nowy nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci skargi nadzwyczajnej. Z drugiej zaś strony, ten sam Parlament nie przewidział żadnych dodatkowych środków finansowych na realizację tego zadania przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Stąd też to nowe zadanie jest wykonywane w ramach tych sił i środków, które dotychczas służyły także wykonywaniu innych konstytucyjnych i ustawowych obowiązków Rzecznika Praw Obywatelskich.

Z wyrazami szacunku,

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/